

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

'Επι αὐτοκρατέρων Κομνηνῶν. Τὸ ὄφαμα τοῦ Μεγάλου Δωμεστίχου. Ο πειναλέος ποιητής καὶ ἡ γυρινιάρα γυναικα του. Γιατὶ τὸν ἐπῆρε. «Φύγε γράμματα καὶ χόρτας, παπᾶ μου!...». Τὸ ἀξιδάκρυτο... Πτωχοπρόδρομάτο. Ο ποιητής δέρνει τὴ γυναικα του. Αναφερές στὸν Αὐτοκράτορα. Ο Πτωχοπρόδρομος στὸ Μοναστῆρι κ.λ.π.,

Νικηφόρος ὁ Βοτανάτης ἦταν γενναῖος στρατηγός, ἀλλ' αὐτοχρόνῳ διεφθαρέντος. Στὴν ἐποχῇ του, ποὺ ἡ ἀγνοτεία καὶ ἡ μυστικοπλευραία εἶχαν πέρασι, συνέβη ἵνα περιεργό γεγονός : «Ἐνῷ οἱ δύο ἀδελφοὶ Ἰπαδίους καὶ Ἀλεξίου Κομνηνῶν, «μέγας Δομέστιχος τῶν σχολῶν τῆς Δύσσεως» δηλαδὴ ἀρχήγος τῶν τεσσάρων γχιλιάδων ἵππων τῆς Αὐτοκρατορίης φροντίζει τοῦ Βυζαντίου ἔγινεν ἐφιπποῦ ἡ τέρας τοῦ Τερέν Πιλάτου, ἔνας ἀνθρώπος μὲν ἐξωτερικοῦ ἱερούμενον, ἔπειτα φυτός, μὲν ποταὶ μαλλιά καὶ γένεια, ἐπλοίασε τοὺς δύο ἀδελφούς, ἐτράβηξε τὸν Ἀλέξιο ἀπὸ τὸ πόδι, τὸν ἀνάγκασε νὰ σπάψῃ καὶ τὸν ἐμοιωμένο τὸν γαλού ς τὸν Δανιΐλ :

— Εντείνε, κατενοδοῦ καὶ βασιλεύε, ἔνεγεν ἀληθείες καὶ προσόττης καὶ διασιστοῦντος !

— Όλα αντά ἔγιναν πολὺ γρήγορα καὶ ὁ στρατηγὸς Ἀλέξιος δὲν ἐποφτατεὶ νὰ ίδῃ τὸ πόρσον τοῦ ἀγνοτοῦ ποὺ γάληψε. Ο Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἔσπειρε τὸ ἀλογό του, ἐτρέξε δεξιῶν καὶ ἀστερά, ἀλλὰ στάθμησε ἀδύντων νὰ βροῦ τὸν ἀνθρώπο. Ο μιστηριώδης προφήτης εἶχε γαλεῖ μέσα στὸ πλήνθος τοῦ δόμουν. Ἀλλὰ στὸν γρήγορο τοῦ νέου Δουκάτου, ποὺ εἶχε τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀπὸ Αὐτοκράτορα, ὁ πάθος τῆς φιλοδοξίας εἶχε ἀνάψει. «Ἀρχισε νὰ διηγεῖται παντοῦ τὸ ὄφαμα του καὶ νὰ λέψῃ :

— Μοῦ φάνηκε σάν νὰ ἥταν ὁ Ἐναγγελιστής Ἰωάννης, ὁ γυνής τῆς βροντῆς !...

Μετὰ δύο ἔτη ἡ ποιητεία ἔξεπληγώντεο κατά γράμμα. Μιὰ στρατιωτικὴ στάση ἔξειρνε τὸν σύντοχοστράτηο Νικηφόρο, τὸν ἀνάγκασε νὰ γίνηται γαληγόρος στὴ μονὴ τῆς Περιθέλετρου καὶ ἀνίβατε στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου τὸν Ἀλέξιο Κομνηνὸς σὲ ἡλικίᾳ 24 ἔτων. Η βασιλεὺς τοῦ εμπρένειαν μὲν ἀνθρώπος τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Τὸ πανεπιστήμο τῆς Κονσταντινούπολεως ἔγινε περίφημο, οἱ δὲ φιλόσοφοι δῆποτε Μιχαὴλ ὁ Ψελλός καὶ Ἰωάννης ὁ Ἰταλός, συνεκέντρωνται ἀπὸ δύον τὸν κόσμο παιδήτας στὶς σχολές των. Οἱ πρόγκυπτες καὶ ἡ πρωτηποστείας ἔδιδασκοντο τὴν ἀρχαὶ φιλολογία τὸσο καλά, ώστε νὰ κόρη τοῦ Ἀλέξιον ἡ Ἀννα ἡ Κομνηνὴ, στὴν περίφημη «Ἀλεξάνδρα», τὴ βιογραφία τοῦ πατέρα της νὰ παρεμβάλῃ στίχους τοῦ Ομήρου καὶ κομμάτια ἀπὸ ἀρχαῖους συγγραφεῖς.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν ἔπιστε στὴν Κονσταντινούπολι ἔνας φτωχός ποιητής Θεόδωρος. Πρόδρομος ἡ Πτωχοπρόδρομος, ὅπως ὀνόμαζε ὁ ίδιος τὸν ἀντόρ του. Μὲ τὴ γυναικα τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ θ' ἀσχολήθησε. Οἱ ὁρσοὶ τοῦ χρονογράφου μάς διέσωσαν τὸ ὄνομα τῆς γυναῖκας τοῦ Σωτηράτου, τῆς περίφημης Ξανθίπητης, ποὺ γίνηται τὸ σύμβολο τῆς φαρογάρας, τῆς γυρίνιας. «Υστερὸς ἀπὸ 14 εἰδῶν, ἔνας ἀλλος διντυχισμένος ἀνθρώπος τῶν γραμμάτων, ὁ Πτωχοπρόδρομος, ἔλισθε σπὸ τὴν γαστὴν τοῦ μοιρα γυναικα τοῦ ποιητας μετὰ την κυρά Σωτηράταις σα διδυμη ἀδελφή! Καὶ ὅμως δὲν ἔφοιτε τὸ κύριο ὄνομά της. Τὰ συνηθέστερα ὀνόματα τῆς ἐποχῆς ἔσπειρε νὰ ἥταν θεοδώρα. Εἰσίνιν, Εὔδοσιν, Ζωὴ καὶ Ἀννα, κατὰ μίμησι τῶν αὐτοκρατορίστων. «Ἐν' ἀπὸ αὐτὸς θὰ εἰλέηται ποτέ τοῦ ποιητας ποτέντας της γυναικας τοῦ Πτωχοπρόδρομου...

Γιά τὸν ποιητή αὐτὸν ἔχουν γραφεῖ πολλὰ ὡς τώρα ἀπὸ σοφοὺς Βυζαντινολόγους. Ο Κοραῆς τοῦ ἀφιέρωσε ἔναν ὀλόκληρο τόμο γιὰ νὰ τὸν κεφανοβολήσῃ με τὴν περιοργήσι του. Αγεότερα δὲν δηλοῦ, δικοὶ μας καὶ ἔσχονταν τὸ ἔργο τοῦ Πτωχοπρόδρομου εὐνοϊκώτερα κ' ἔργαλαν ἀπ' αὐτὸς ποιηδαία ιστορικά καὶ γλεσσικά συντερίσματα.

«Ολεὶ τὶς πληροφορίες δεσες ὑπόδοχον γιὰ τὴ γυναικα του, μᾶς τὶς δίνει ὁ ίδιος στὰ ποιηματα ποτὲ ἀπευθύνει στοὺς οὐντοκράτορες : «Ἡ πληροφορίες δεν είνε ποτὲ πολὺ κολαστεύνεις γιὰ τὴ σκλαβιὰ του. Ο ποιητής τὴν στολέσει δηποτεὶς τῆς ἀξεῖται, γαὶ ἡ ἀλανασία ποτὲ τῆς ἔχαριστες ἐκυλοφόρησης εὐδύτατα, διότι Θεόδωρος ὁ Πτωχοπρόδρομος ἥταν λασφαῖτης στὴν ἐποχὴ του. Δὲν ἔσθομει λοιπὸν τὸ κύριο δημορια της, γνωρίζουμε ὅμως τὸ οἰκογενειακό της. Τὸ λέει ἡ ἴδια γιὰ νὰ κεφανοβολήσῃ τὸ ἀντρα της γιὰ τὴν καταγωγὴ του : «Σὺ εἰσαι πτωχοπρόδρομος κ' ἔνοι ἡμην Ματσουκίνη. Τὸ δονομα Ματσουκά αναφέρεται στοὺς Βυζαντινούς χρονογράφους. «Ἐπομένως πρόσεται γιὰ οἰκογένεια διακεκριμένη. «Υπόλιπτης» αὐτή, δηποτεὶς δονομάζει τὸν ἀντρο της, ἐπῆρε ἀντρα ἔνα «πτωχόν πολίτην» :

— Εγὼ ἡμουν ὑπόλιπτη και σὺ ἡμουν ματζυνάτος. Μα τ ζ ο μ α τ το σημαίνει χαμαλής, δηλαδὴ τιποτένιος ἀνθρώπος, Καθὼς βλέπετε νὰ γλώσσα της δεν εἶχε συγκρατημό.

— Ήταν τούλαξιστον ώρατος ὁ Πτωχοπρόδρομος, ώστε νὰ καταφέρει μιὰ κόρη ἀντοτέρας του κοινωνικῆς τάξεως ; Οὐτε τοῦτο φαι-

νεται στοὺς στίχους του. Ο ίδιος αιτοχωραφεῖται καποῦ : Εἴνε φαλαροὶς γέρος και κοντοπίθαρος. Σ' ἔνα στίχο ἡ γυναικα του τοῦ λέει : «Νά πιάσω τὴν κουρούντα σου αὐτὴ τὴ μαδισμένη !» Πῶς λοιπὸν νὰ ἔχηγκησονται αὐτὸν τὸν προάταιρο γάμο ; Φαίνεται, διτι μὲ τὴ δραφάεια και τὴ πτώχεια τῆς κέρος. Είχε ἀδερφούς, ἐπομένως νὰ κόρη ἥταν συνάλλαγμα δυσκολο νά ἔχαργηραθῆνη και δταν παροντισάθηκε ὁ πατας και λόγοις θεόδωρος και τὴν ἔχητες, δημόσια της τοῦ τὴν ἔδσσαν εύχαριστος, ἀφο μάλιστα — δπως ταίνεται δπὸ ἔνα στίχο της κόρης ἥταν και ο ν τ ζ ο π α ο δ ἀ λ α, δηλαδὴ κουτοτη.

Οἰογένεια πολυμελής, σύντος, ή μητέρα του, ή γυναικα του, τέσσερα παιδιά, δὲν ἥταν εύκολο νά ζήσουν. Γροίνια λοιπὸν στὸ σπίτι και καθημερινές σκηνές. Ο ποιητής περιγράφει τὶς νευρικές κρίσεις τῆς γυναικίας του :

Στήρει, τριχομαδίζεται, δέρει τὰ μαγοντά της συνάγει τὰ παιδιά της, ἀπάρει και τὴν σόκαρ ἐμβάνει στὸ κουβοδέλι της, κλείει εφικτά τὴν θύρα.

— Άλλα σὲ λίγο ξαναβγαίνει και ἀρχίζει τὸ λούσμιο, ἐπάνω-κάτω τοῦ :

— Μωρὸ ἀντρας εἰσ' ἐσύ, νοικοκούντης : Τὰ μάριμαρα ἀφανίστηναν, τὸ πάτωμα ἔπειτε, κάλασαν τὰ κεραμίδια, σάπιτε ἡ στέγη, οὶ τοίχοι πέτρουν, τὸ περιβόλιο ζεράθηκε...

— Μωρὸ δὲν συλλογίζεσι τι θὰ κάνονται : Τὶ ἔφερε στὸ σπίτι ; Τι ἀγόρασε : Τὶ φόρεμα μοῦ ἔρρεφε ; Δὲν έέρω τὶ είνε Πάσχα. Μὲ ἔχεις δώδεκα κακά και ψυχόδια χρόνια και δὲν ἔχεια παπούτσια ἀπὸ τὰ χέρια σου και δὲν ἔφερεια μεταξωτὸ πανί, και δὲν είδα στὰ δάχτυλά μου δαχτυλίδι, και, κι' ούτε ἔνα βραχιόλι δὲν μικρερες νὰ φορέσω. Ποτε δὲν ἔπηγε στὸ λουτρό και νὰ μή γυρίσω θλιμμένη. Μένω, δυὸ τρεῖς μέρες νησιτική. Ού, νὰ καθίσται τεμπέλη !...

Και δινοτυχισμένος ποιητής αναφέρεται στὸν αὐτοκράτορα και λέει :

Φοβοῦμαι γάρ τὸ σόμα της, φοβοῦμαι τὴν ωρή της τάς ἀπειλές της δέδουσα και τὴν ἀποστοφήν της !

— Άλλα γιατὶ τόση φτώχεια και τόση γκρίνια ; Παπᾶς και λόγιος και ποιητής ο Πτωχοπρόδρομος ἔπειτε νὰ γαλοπερνούσε. Πῶς λοιπὸν κατώρθωνε νὰ είνε διαφρῶς στὸ ἔλεος τοῦ Αὐτοκρατορος και τὸν πριγκήπων ; Δ Αὐτοκρατωρ τοῦ τὸν ἔδινες ὁ γάντι, δηλαδὴ μηνιαῖο ἔπιδημα, είχε και φι λ ο τ ι μ ι α ε, δηλαδὴ φιλοδωρηματα, κατώρθωνε ἀκόμη κατι νὰ βγάλῃ ἀπὸ δῶ δω κι' ὅ π' ἔει. Τοῦ ἔδιναν και δωδεκα μεδινοντας σιτάριο απὸ τὴ βασιλικὴ ἀποθήη. Και δινως πεινούσε και μᾶς περιγράσει τὴν πείνα του ὥστε στὸν ηλιο τῆς δημοσιότητος. Τὰ ποιημάτια του είνε στιχογρυμένες ἀναφορές γιὰ περιθαλψι, πον τὶς ἐδιάβαζε βέβαια και διασκέδαζε δῆλη ἡ Ἀλέκη !

Λοιπὸν τὴν ἔχηγκησε μᾶς τὴ δίνει ὁ ίδιος. «Η γυναικα του, σὲ δύο στίχους, τοῦ λέει : «Μωρό, σὺ νάθεσαι σὲ μοιλάσιοι φιγμένο στὸ φαί και περιμένεις νὰ σέ ταγίνη !» Φαίνεται λοιπὸν διτι ο διποτορος δὲν είλε ψημιά δραστηριότητα, πομπή δέρεις γιὰ δουνλειά και προτιμούσε νὰ στιχοιγήσῃ ονσαρεῖς σού σιαζόντων διοίσοπεια. Είχε δωμας κι' ὅλο ἔλαττων : «Ηταε γαι φαγάς. Ζηλεύει δύοσι δουσι καλοτσώνε. Ζηλεύει δικέμη και τὸ σπίτι τοῦ δημορια της καροτεύει μόνο ἔνοι «φάρομα», δηλαδὴ ἔνας ψευδότοιχος. Και δι κοσκινᾶς αὐτὸς καλοτσώει, τὸ τζάκι τι συ «συνχοναφαυλαρεῖται» δηλαδὴ καίει συνχάν και μιρούσι τῶν φυημένων κρεάτων, τῶν πουλερικῶν, τῶν φαριών κατηγορεῖται τὸ συνθόνια τοῦ πεινασμένου ποιητοῦ και τὸν βασανίζει. Ακόμη και φωμι καταντᾶ νὰ ζητᾶ, ἀλλὰ τὸν παίκτουν :

Φάγε γράμματα και χόρτασε παλά μον, και τρόγη μηριεριότητες ἐκ τὰ γραμματικά σου, εκβαλε τὰ παταδικά και γίνον προσεράσσος...

Δηλαδή, εφάγε τὸν περιόδορο, βγάλε τὰ ράσα και γίνου τεχνί-

